

วิเคราะห์กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของหญิงที่ถูกสามีทำร้ายในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและข้อขัดข้องในการคุ้มครองสิทธิของหญิงที่ถูกสามีทำร้าย ทั้งมาตรการทางอาญาและทางแพ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ และศึกษาถึงแนวทางการคุ้มครองสิทธิของหญิงที่ถูกสามีทำร้ายในประเทศไทยให้เหมาะสมต่อไป

4.1 มาตรการทางอาญา

จากการศึกษากฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มสตรีที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายทั้งในส่วนของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติกฎหมายอาญาในการดำเนินการกับปัญหาการทำร้ายร่างกายโดยทั่วไป รวมทั้งการทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรสเพียงพอแล้วแต่เนื่องจากปัญหาการทำร้ายระหว่างคู่สมรสเป็นปัญหาที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายระหว่างบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน 2 ความเห็นว่าควรนำระบบการลงโทษหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้กับปัญหาการทำร้ายในระหว่างคู่สมรสหรือไม่ เพียงใด ดังได้กล่าวมาในบทที่ 3 บ้างแล้ว ซึ่งอาจวิเคราะห์ปรัชญาแนวความคิดพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังความคิดเห็นดังกล่าวได้ ดังนี้

แนวความคิดแรกมีปรัชญาแนวความคิดพื้นฐานว่ากฎหมายอาญาเป็นการลงโทษมากกว่าเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (rehabilitation) โดยมองย้อนหลังไปในอดีตถึงการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว กฎหมายอาญาจึงมักจะไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในอนาคต ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแทบไม่มีการจัดรูปแบบการบำบัดเยียวยา (treatment programs) ที่อาจมีได้ เช่น การอบรมฝึกหัดผู้กระทำผิดให้ควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น นอกจากนั้นประสิทธิภาพของกฎหมายอาญายังขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ตำรวจ อัยการ ผู้

พิพากษา ซึ่งมักจะมีทัศนคติว่าการทำร้ายภริยาไม่ใช่อุบัติเหตุอย่างแท้จริง ดังนั้น ส่วนใหญ่จึงไม่ดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ยิ่งกว่านั้น แม้จะมีการดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำผิดแล้วบางครั้งก็ไม่อาจลงโทษผู้กระทำผิดได้ เช่น เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดซึ่งถ้าผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวให้พ้นผิดก็อาจกระทำ ความผิดกับผู้เสียหายต่อไปหรือ แม้จะมีการลงโทษ ก็มักเป็นโทษปรับ หรือควบคุมตัวไว้ในระยะสั้น ๆ การลงโทษผู้กระทำ ความผิดจึงไม่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด นอกจากนั้นการปรับยังมีผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและการจำคุกก็ทำให้ผู้กระทำผิดสูญเสียรายได้และอาจต้องถูกไล่ออกจากงานทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อนไม่มีผู้หาเลี้ยงครอบครัว¹ ยิ่งกว่านั้น การจำคุกทำให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาเป็นระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น เมื่อสามพันโทษแล้วก็อาจกระทำความรุนแรงกับภริยายิ่งกว่าเดิมก็ได้² สุดท้ายการใช้กระบวนการทางอาญาอาจทำให้ครอบครัวต้องแตกสลายได้ ดังนั้นการใช้วิธีการโดยทั่วไปและรูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนำ (Counseling) จึงจำเป็นและเหมาะสมกว่ากระบวนการทางอาญา³

ส่วนแนวความคิดที่สองมีปรัชญาแนวความคิดพื้นฐานว่าควรใช้กฎหมายอาญากับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง และให้มีการแก้ไขเยียวยาผู้กระทำ ความผิดด้วย ฝ่ายนี้ยอมรับว่ากระบวนการทางอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สมบูรณ์เพียงพอแต่ก็อาจจะสะท้อนคุณค่าของสังคมแต่ดั้งเดิมที่ไม่ยอมรับถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวหรือมองว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ⁴ นอกจากนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดยังกำหนดความรับผิดชอบบุคคลของผู้กระทำได้อย่างเด่นชัด และ

¹United Nations, Violence Against Women in the Family (Austria: United Nations Publication, 1989), p.51.

²Maidment, Susan, "The Law's Response to Marital Violence in England and the U.S.A.", International and Comparative Law Quarterly Vol. 26 (1977), p.405.

³Australian Law Reform Commission, Domestic Violence, p.14.

⁴United Nations, Violence Against Women in the Family, p.51.

เป็นการแก้แค้นตอบแทนรวมทั้งป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำได้⁵ ประกอบกับอำนาจเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของกฎหมาย ดังนั้น การจับกุม ฟ้องร้องดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำคามผิดเป็นกระบวนการที่แสดงถึงการตําหนิของสังคมอย่างชัดแจ้งต่อการกระทำคามผิดดังกล่าว และให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบการกระทำของตน อันเป็นการแสดงว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นคามผิดทางอาญาอย่างหนึ่งเหมือนกับคามผิดอาญาทั่วไป ดังนั้นกระบวนการทางอาญาจึงคํานึงถึงการคุ้มครองผู้เสียหายว่ามีความสำคัญเหนือกว่าการดำรงรักษาสัมพันธ์ในครอบครัว แตกต่างกับรูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนํา (Counseling) ซึ่งมุ่งไปที่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ของกลุ่มคาม และการดำรงรักษาสถาบันครอบครัว⁶ รูปแบบนี้ แสดงให้ผู้กระทำผิดและเหยื่อเห็นว่าการทําร้ายในครอบครัวไม่ใช่คามผิดอาญาอย่างแท้จริง ซึ่งอาจทําให้ทัศนคติและปรากฏการณ์ของปัญหาที่ดำรงอยู่ต่อไป ฉะนั้น บทบาทของกฎหมายที่เป็นสัญลักษณ์และให้การอบรมเป็นนัยสำคัญในการจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากกฎหมายสามารถกำหนดและเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพฤติกรรมที่น่ารังเกียจได้ รูปแบบยุติธรรมทางอาญาซึ่งอาศัยอำนาจบังคับของรัฐจึงเป็นวิธีการเดียวในการรับรองความปลอดภัยให้กับเหยื่อที่ถูกทําร้ายได้โดยทันทีทันใด และสามารถสั่งสอนและลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดได้⁷

ในปัจจุบัน แนวความคิดในการนํากฎหมายอาญามาใช้กับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัดเริ่มได้รับความนิยมในประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและนโยบายในการตําเนินการกับปัญหานี้อย่างจริงจัง ยิ่งขึ้น ส่วนประเทศไทยยังยึดถือในแนวความคิดแรก จึงมีการบังคับใช้กฎหมายน้อยมาก อย่างไรก็ตามทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยก็ประสบปัญหาว่าเมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงแล้ว กฎหมายอาญายังมีข้อจำกัดในตัวเองในการคุ้มครองผู้เสียหายคดีความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้

⁵Parnas, I. Remond, "The American Bar Foundation Survey of Administration of Criminal Justice and Past, Present, And Future Response to Domestic Violence," Washington University Law Quarterly Vol.69 (1991), p.133.

⁶Violence Against Women in the Family, p.52.

⁷Australian Law Reform commission, Demestic Violence, p.14.

เพราะมีปัญหาและข้อขัดข้องทั้งในด้านทัศนคติโดยทั่วไป ปัญหาการตรวจพบ (defection) และการพิสูจน์ความผิด

ดังกล่าวมาแล้วว่าทัศนคติของสังคมรวมทั้งทัศนคติของผู้บังคับใช้กฎหมายมองปัญหาการทำร้ายระหว่างสามีภริยาว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ผู้บังคับใช้กฎหมายจึงพยายามหลีกเลี่ยงที่จะบังคับใช้กฎหมายอาญากับผู้กระทำผิด เว้นแต่กรณีที่ทำร้ายแรงเท่านั้น นอกเหนือจากปัญหาทัศนคติของผู้บังคับใช้กฎหมายแล้วการกระทำความผิดระหว่างสามีภริยายังมีลักษณะ เฉพาะตัวที่แตกต่างกับการทำร้ายโดยทั่วไป การทำร้ายในระหว่างคู่สมรสโดยปกติจะเกิดขึ้นภายในครอบครัว อยู่ในบ้านที่มีรั้วรอบขอบชิด จึงหมายความว่าพยานที่รู้เห็นการกระทำความผิดจึงมักจะเป็นผู้เสียหายหรือบุตรเท่านั้น และเป็นพยานที่อยู่ในสภาพและสถานที่ที่อ่อนแออย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะหญิงมีความผูกพันกับสามีทั้งทางอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ ทั้งอาจจะหวาดกลัวถึงความปลอดภัยของตนเองและบุตร คิดว่าเหตุการณ์เป็นเรื่องน่าอับอายหรือไม่รู้ว่าจะหลบหนีไปได้อย่างไร เกรงว่าถ้าร้องขอความช่วยเหลือจากภายนอกจะทวีความแค้นให้กับสามีมากกว่าเดิม ฉะนั้น ความผิดประเภทนี้จึงยากต่อการตรวจพบ (defection)⁸ ปัญหาต่อมากการพิสูจน์ความผิดในทางอาญา ใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากความสงสัยตามสมควรว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำผิดจริง* (proof beyond reasonable doubt) ซึ่งได้กล่าวแล้วว่า การทำร้ายในครอบครัวมักเกิดขึ้นในสถานที่ส่วนบุคคล การกระทำความคิดดังกล่าวบุคคลอื่น ๆ ยากที่จะรู้เห็น มีแต่เพียงผู้กระทำผิดและผู้เสียหายเท่านั้นที่รู้ข้อเท็จจริงของการกระทำ ความผิด ผู้เสียหายจึงมักจะเป็นพยานเพียงคนเดียวในการกระทำผิดนั้น การเสนอหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดจึงกระทำได้ยากลำบากมาก และที่สำคัญผู้เสียหายอาจจะยังใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้กระทำผิดต่อไป หรืออย่างน้อยที่สุดผู้เสียหายก็ต้องติดต่อกับผู้กระทำผิดจนกระทั่งมีการพิจารณา

⁸Law Reform Commission of Canada, Aussault (Ottawa: Supply and Services Canada, 1984), p.37.

*ประมวลกฎหมายอาญา 227 "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั้นนี้หากพยานหลักฐานอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะวินิจฉัยว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"

คดีอาญา ในสภาพเช่นนี้ผู้เสียหายจึงมีสถานะจิตใจที่อ่อนไหวง่ายต่อการชู้เชียว คุกคาม จึงอาจต้องการระงับคดี หรือไม่ยอมให้การเป็นพยานในศาล นอกจากนั้นผู้เสียหายก็อาจจะไม่ต้องการดำเนินคดีกับสามีก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อารมณ์ จิตใจ หญิงส่วนใหญ่มีความรู้สึกผูกพันกับสามีและครอบครัว ต้องการรักษาครอบครัวไว้ให้แตกแยก หรือเหตุผลอื่น เช่น กระบวนการทางกฎหมายใช้ระยะเวลาอันยาวนาน มีขั้นตอนยุ่งยาก เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายร่างกายในทางอาญา ไม่ได้เกิดจากการขาดกฎหมายคุ้มครอง หรือบทบัญญัติกฎหมายบกพร่อง แต่ในทางปฏิบัติกฎหมายอาญายังมีข้อจำกัดในตัวเองในการให้ความคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้าย ในบางกรณีกฎหมายอาญาไม่ยืดหยุ่นและละเอียดอ่อนพอกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ฉะนั้น แม้ว่าการทำร้ายระหว่างสามีภริยาจะเป็นความผิดอาญาอย่างหนึ่ง แต่การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีความผูกพันกันทางจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งต้องพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดยังอาจจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไป การดำเนินคดีอาญาก็อาจมีผลกระทบกับความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมทั้งทำให้ผู้เสียหายเสี่ยงต่ออันตรายยิ่งกว่าผู้เสียหายในอาชญากรรมประเภทอื่น นอกจากนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งการปรับหรือจำคุก ก็อาจมีผลกระทบต่อหญิงและบุตรด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การทำร้ายในครอบครัวจึงแตกต่างกับการกระทำความผิดอย่างอื่น ผู้เขียนจึงเห็นว่านโยบายการดำเนินคดีอาญากับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเคร่งครัดอย่างในบางประเทศไม่เหมาะสมกับปัญหานี้ ประการสำคัญ การดำเนินคดีอาญากับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังต้องเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความเป็นจริงทางการเมืองของแต่ละท้องถิ่นด้วย*

*มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภาวะแวดล้อมทางวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองและกฎหมายด้วย ภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เช่น ในการดำรงชีวิตมนุษย์จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความคิดความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือของชุมชน หรือสังคมซึ่งอาจจะเป็นอย่างเดียวกันหรือแตกต่างกันไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งกำหนดหรือควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมก็ได้ (บรรลือ คงจันทร์, "ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดและวิธีระงับข้อพิพาทของประชาชนในหมู่บ้านรอกสิงห์", วารสารนิติศาสตร์ 15 (มิถุนายน 2528), หน้า 119-156

ในสังคมไทยปัจจุบัน ก็อาจกล่าวได้ว่ายังคุ้นเคยกับการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ อันได้แก่ การไกล่เกลี่ยประนีประนอมกันมากกว่าการฟ้องร้องคดีอาญา เว้นแต่วิธีการเหล่านี้ขาดประสิทธิภาพจึงจะเลือกระงับข้อพิพาทของตนตามวิธีการเฉพาะกระบวนการยุติธรรมที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทการระงับข้อพิพาทมักจะกระทำกันอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเต็มที่* ฉะนั้น ในบางกรณีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมกันโดยเฉพาะในการระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคลในครอบครัวอาจเหมาะสมกว่าการใช้กฎหมายอาญาอย่างเคร่งครัดก็ได้ ที่สำคัญกฎหมายอาญาเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าเท่านั้น เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความละเอียดอ่อน และซับซ้อน ขณะที่กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือที่ใช้ดำเนินการอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด การแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในบางกรณีจึงไม่เหมาะสมกับการใช้วิธีการที่เด็ดขาดรุนแรงอย่างกฎหมายอาญา นอกจากนี้ความประสงค์ของผู้เสียหายแต่ละคนอาจแตกต่างกัน บางรายอาจไม่ประสงค์ที่จะให้มีการใช้กฎหมายอาญาอย่างเต็มรูปแบบก็ได้ ไม่ว่าจะเนื่องจากปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจหรืออารมณ์ จิตใจก็ตาม

* จากผลการวิจัยของนายเดวิด เองเจิล ซึ่งค้นคว้าพฤติกรรมในการระงับข้อพิพาทในชนบทภาคเหนือของประเทศไทยในเขตจังหวัดเชียงใหม่พบว่า คนไทยในเขตชนบทนิยมระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยการประนีประนอมยอมความมากกว่าการฟ้องร้องคดี เมื่อมีกรณีพิพาท หากคู่กรณีตกลงกันเองไม่ได้ก็จะให้บุคคลที่เคารพนับถือในหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอม และหากตกลงกันไม่ได้ก็อาจจะขึ้นไปถึงกำนัน หรือทางอำเภอช่วยทำการไกล่เกลี่ยมากกว่าจะฟ้องร้องคดี หรือดำเนินการโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติของกฎหมาย เว้นแต่เรื่องร้ายแรง หรือคู่กรณีพิพาทไม่เชื่อฟัง หรือไม่เคารพผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าพนักงาน การเลือกดำเนินการโดยเคร่งครัดตามกฎหมายจึงเกิดขึ้น

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องผลการวิจัยการระงับข้อพิพาททางกฎหมายในหมู่บ้านรอกสิงห์ จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดทางแพ่งหรือทางอาญา คู่กรณีนิยมที่จะระงับข้อพิพาทโดยการตกลงประนีประนอมยอมความกันมากกว่าที่จะแจ้งความต่อตำรวจและดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล ไม่ว่าจะความผิดลหุโทษ หรืออาญาแผ่นดินหนักกว่าลหุโทษ (บรรลือ คงจันทร์, "ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทและวิธีระงับข้อพิพาทของประชาชนในหมู่บ้านรอกสิงห์," หน้า 153-154.)

อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง กฎหมายอาญาเกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของสังคม การกระทำความคิดอาญาถือว่าเป็นการกระทำอันกระทบกระเทือนต่อสังคม กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือของสังคมในอันจะกล่อมเกลาคความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้ดำเนินไปในสิ่งที่พึงประสงค์ โดยการห้ามการประพฤติปฏิบัติบางอย่างโดยบัญญัติให้เป็นความผิด และผู้กระทำจะต้องถูกลงโทษ⁹ บทบัญญัติกฎหมายอาญาจึงสามารถชี้แนะทางการรับรองความปลอดภัยของผู้เสียหายได้บางประการ โดยเฉพาะที่สำคัญกฎหมายอาญาแสดงถึงบทบาทที่เป็นสัญลักษณ์และบทบาทในการกล่อมเกลาคความประพฤติของบุคคล บทบัญญัติกฎหมายซึ่งให้ความคุ้มครองและลงโทษผู้กระทำผิดจะสะท้อนถึงการตําหนิของสังคมต่อการกระทำนั้น และแสดงว่าพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ และผู้กระทำต้องได้รับผลร้าย ด้วยเหตุนี้แม้ว่ากฎหมายอาญาในตัวเองยังบกพร่องไม่สามารถบังคับใช้กับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ทุกกรณี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ควรบังคับใช้กฎหมายเลย หากไม่มีการบังคับใช้กฎหมายก็จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติของสังคมว่าการทำร้ายร่างกายระหว่างสามีภริยาไม่ใช่ความผิด ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นในกรณีที่มีการทำร้ายกันอย่างรุนแรงหรือมีประวัติการทำร้ายติดต่อกันมาเป็นเวลานาน หรือผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด กฎหมายอาญาก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นค่านิยมของกระบวนการยุติธรรมที่จะพยายามไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของครอบครัวแม้ว่าในบางกรณีจะเหมาะสม แต่การไกล่เกลี่ยก็ควรทำเฉพาะในเบื้องต้นไม่ใช่ทุกกรณี นอกจากนั้น น่าสังเกตว่าการระงับข้อพิพาทของคู่กรณีที่ทำอย่างไม่เป็นทางการในชั้นของเจ้าพนักงานตำรวจ ยังขาดการควบคุมและตรวจสอบจากภายนอกและเจ้าพนักงานตำรวจอาจจะไม่มีความละเอียดอ่อนพอกับปัญหาครอบครัว รวมทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจกับปัญหานี้โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามหากมีการไกล่เกลี่ย เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องแสดงให้เห็นเสียก่อนว่า พฤติกรรมของเขาเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ สังคมยอมรับไม่ได้ และผู้กระทำผิดจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน

จากปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายอาญาดังกล่าวมาข้างต้น ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาจึงมีแนวความคิดที่จะนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา (Diversion) มาใช้ในคดีความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมาตรการหนึ่งก็คือ การชะลอการฟ้อง (Deferred

⁹อุทิส แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 10.

Prosecution) ในขั้นก่อนการพิจารณาเป็นแนวทางเลือกอย่างหนึ่งแทนการฟ้องคดี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกันผู้กระทำผิดบางประเภทออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแบบพิธี โดยการระงับหรือพักการฟ้องผู้กระทำผิดไว้ชั่วคราว และจัดให้ผู้กระทำผิดเข้าอยู่ในการคุมประพฤติ และบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดโดยให้ผู้กระทำผิดเข้าร่วมโครงการให้คำปรึกษา (Counseling Programs) เมื่อผู้กระทำผิดสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ครบถ้วน อัยการก็จะระงับการดำเนินคดีกับผู้นั้นโดยเด็ดขาด

การชะลอการฟ้องโดยการจัดให้ผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขพฤติกรรมรุนแรง เป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งยังมีข้อบกพร่องในการดำเนินการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การชะลอการฟ้องโดยการคุมประพฤติควบคู่ไปกับการให้คำปรึกษากับผู้กระทำผิดเพื่อยุติพฤติกรรมรุนแรงยังมีแนวคิดในทางอุดมคติว่าจะประสบผลสำเร็จได้รวดเร็วโดยปราศจากการตรวหาผู้กระทำผิดซึ่งอาจก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนภายหลังอีกได้ และได้กล่าวมาแล้วว่าช่วงเวลาบั้นปลายหลังจากการทราญอาจเป็นช่วงที่ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกผิดและยอมรับความคิดที่จะแก้ไขพฤติกรรมของตน การหลีกเลี่ยงกระบวนการทางศาลที่ใช้เวลานาน โดยการเข้าดำเนินการอย่างฉับพลันก่อนพิจารณาตัดสินจึงมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จสูง นอกจากนั้นการชะลอการฟ้องโดยจัดให้มีการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดโดยใช้ Counseling Programs ยังเป็นการยืนยันถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้กระทำผิดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของตน วิธีการนี้ยังรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งแตกต่างกับกระบวนการทางอาญาตามแบบพิธีซึ่งอาจทำให้ครอบครัวแตกสลายได้ รวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ทำให้ผู้กระทำผิดสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือถูกไล่ออกจากงาน เหมือนกับการลงโทษจำคุก

สำหรับประเทศไทยนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2519 กระทรวงมหาดไทยและกรมอัยการได้เสนอแนวคิดริเริ่มให้นำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้กับความผิดอาญาบางประเภท ซึ่งผู้ต้องหาไม่ประวัติเป็นพลเมืองดีมาก่อน แต่กระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ กระทำผิดโดยประมาท หรือความผิดเล็กน้อย ๆ เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหากลับตัวเป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคม แนวความคิด

ดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย* ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้นำเอาการชะลอการฟ้องมาใช้ในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด ซึ่งเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเสนอต่อไปให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเมื่อปี พ.ศ. 2521 นั้นยังไม่ทันได้รับการพิจารณาก็มีเหตุเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเสียก่อน ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงตกไปโดยปริยาย ปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวยังคงปรากฏอยู่ในแผนมทไทยแม่บท ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งกำหนดให้กรมอัยการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ครอบคลุมถึงเรื่องชะลอการฟ้องต่อไป¹⁰

หากนำมาตรการชะลอการฟ้องร้องมาใช้ในประเทศไทยโดยเฉพาะกรณีปัญหาการทำร้ายในครอบครัวก็อาจมีผลดีในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามการชะลอการฟ้องยังมีข้อจำกัดว่าเหมาะสมเฉพาะการกระทำความคิดที่ไม่ร้ายแรง ฉะนั้น หากเป็นการทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส หรือเป็นการทำร้ายร่างกายติดต่อกันมาเป็นเวลานานก็ไม่อาจใช้การชะลอการฟ้องได้

4.2 มาตรการทางแพ่ง

มาตรการทางแพ่งในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายของต่างประเทศและประเทศไทย ที่มีหลักการคล้ายกันได้แก่ การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด การแยกกันอยู่และการหย่าตามคำสั่งศาล

*รายละเอียดโปรดดู เรวัต ฉ่ำเฉลิม, "การชะลอการฟ้อง," วิทยานพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

¹⁰ประพันธ์ นัยโกวิท และศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ. "ชะลอการฟ้อง-มิติใหม่แห่งการคุ้มครองสังคมในสหรัฐอเมริกา" วารสารอัยการ 14 (มกราคม 2534), หน้า 41-42.

การฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด

เมื่อบุคคลใดถูกผู้อื่นทำร้ายร่างกาย บุคคลนั้นก็สามารถดำเนินการทางกฎหมายแพ่งในการกระทำละเมิดนั้น เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน แต่การดำเนินคดีละเมิดระหว่างคู่สมรสของต่างประเทศกับประเทศไทยมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญของกฎหมายบ้าง กล่าวคือ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เดิมนั้นคู่สมรสไม่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องร้องอีกฝ่ายหนึ่งฐานละเมิด เนื่องจากมีความคุ้มกันความรับผิดชอบฐานละเมิดระหว่างคู่สมรส ซึ่งมีที่มาจากแนวความคิดความเป็นหนึ่งเดียวทางกฎหมายของสามีภริยาตามหลักกฎหมาย Common Law เดิม แต่ต่อมาเมื่อแนวความคิดความเป็นหนึ่งเดียวของคู่สมรสได้เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายในปัจจุบันของอังกฤษก็อนุญาตให้คู่สมรสมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีฐานละเมิดกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ แต่มีข้อยกเว้นว่าศาลมีดุลพินิจที่จะระงับการดำเนินคดีได้ หากเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์แก่คู่ความอย่างแท้จริง ส่วนสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันรัฐส่วนใหญ่ ได้เลิกล้มหรือจำกัดหลักความคุ้มกันดังกล่าว เช่น ยกเว้นให้ฟ้องร้องได้บางกรณีเท่านั้น แต่บางรัฐก็ยังยึดหลักความคุ้มกันความรับผิดชอบฐานละเมิดอยู่ แต่ประเทศไทยนั้น กฎหมายไม่ได้ยกเว้นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดระหว่างคู่สมรสไว้ ภริยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายจึงสามารถฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากสามีฐานละเมิดได้ทุกกรณี

การแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาล

การทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรสทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศ มีบทบัญญัติอนุญาตให้คู่สมรสร้องขอต่อศาลให้สั่งให้คู่สมรสแยกกันอยู่ชั่วคราวได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการขาดจากการสมรส จึงนับเป็นมาตรการในการบรรเทาความเดือดร้อนของคู่สมรสที่ยังไม่ประสงค์จะหย่าขาดจากกันเพื่อเห็นแก่บุตรหรือชื่อเสียงทางสังคมได้เป็นอย่างดี และเป็นมาตรการเบื้องต้นที่คู่สมรสได้มีโอกาสตกลงระงอมยอมกัน หรือปรับปรุงแก้ไขความประพฤติที่นำไปสู่ความแตกร้างในครอบครัว ก่อนถึงขั้นรุนแรงที่จะต้องหย่าขาดจากกันด้วย¹¹ นอกจากนั้นการแยกกันอยู่สักช่วงหนึ่ง อาจทำให้หญิงสามารถมองเห็นถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไขสำหรับตนเองได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การแยกกันอยู่ชั่วคราวตามคำสั่งศาลของต่างประเทศกับประเทศไทยมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ

¹¹ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5, หน้า 155.

คำพิพากษาให้แยกกันอยู่ชั่วคราวของแต่ละประเทศเป็นระบบที่คู่สมรสแยกกันอยู่ชั่วคราวก่อนที่จะหย่าขาดจากกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสคู่สมรสที่อาจจะกลับมาคืนกันได้และไม่ต้องหย่าขาดจากกันที่สุดในที่สุด แต่หากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วคู่สมรสมั่นใจว่าการสมรสจะไม่เป็นประโยชน์แก่ตนอีกต่อไปแล้ว ก็อาจจะนำมาเป็นเหตุหย่าได้ และศาลก็จะพิพากษาให้หย่าขาดจากกันอีกทีหนึ่ง ส่วนกฎหมายไทยนั้นแม้จะกำหนดเรื่องการแยกกันอยู่ชั่วคราวไว้ แต่ก็เป็นเรื่องการขอแยกกันอยู่ชั่วคราวอันเกิดขึ้นตามบทบัญญัติมาตรา 1462 ซึ่งกำหนดไว้คือการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือความพาสูกอย่างมากของสามีภริยา มิใช่เป็นลักษณะของการขอแยกกันอยู่ชั่วคราวเพราะเหตุหย่าเหมือนดังหลักการกฎหมายอังกฤษ หรือสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเป็นเวลาเกินสามปีเป็นเหตุหย่าได้ (มาตรา 1516 (4/2))

ในต่างประเทศเช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา หากศาลสั่งให้คู่สมรสแยกกันอยู่ชั่วคราว ศาลจะต้องกำหนดเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น การกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยา ตลอดจนอำนาจปกครองและการอุปการะเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ คู่ความอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอื่น ๆ เช่น คำสั่งห้ามรบกวนหรือก่อความยุ่งยากได้ หากคู่ความฝ่ายหนึ่งขอห้าม ศาลมีอำนาจสั่งจากผู้กระทำผิดได้ฐานละเมิดอำนาจศาล ส่วนประเทศไทยนั้นมาตรา 1462 กฎหมายบัญญัติเพียงว่าศาลมีอำนาจที่จะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยให้ฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่ฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายบัญญัติไว้ว่าลักษณะเป็นตัวอย่างว่าศาลมีอำนาจสั่งให้ความคุ้มครองคู่สมรสในระหว่างนั้นเท่านั้น ศาลน่าจะมีความสามารถออกคำสั่งเกี่ยวกับการปกครองบุตรและคำสั่งอื่นๆ ตามที่จำเป็นรวมทั้งคำสั่งห้ามทำร้ายหรือรบกวนหรือก่อความยุ่งยากในระหว่างแยกกันอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรบัญญัติการคุ้มครองดังกล่าวไว้ให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความ

การหย่า

การทำร้ายร่างกายคู่สมรสเป็นเหตุหย่าอย่างหนึ่งเพราะถือเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคลิกอารมณ์ และสภาพจิตใจของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอย่างมาก ในต่างประเทศเช่น อังกฤษ แม้เหตุหย่าจะใช้หลัก "The Breakdown theory" ซึ่งกำหนดเหตุหย่าเพียงเหตุเดียว คือการสมรสได้แตกสลายจนไม่อาจกลับคืนมาได้อีกแล้ว อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงหนึ่งที่น่าพิศวงว่าการสมรสได้แตกสลายจนไม่อาจกลับคืนได้ก็คือ การประพฤติปฏิบัติที่ทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจพึงคาดหวังว่าจะอยู่ร่วมกันได้อีกต่อไป เป็นข้อสันนิษฐานที่กว้างขวางครอบคลุมถึงการทำร้ายร่าง

กาย การปฏิบัติใด ๆ ซึ่งมีลักษณะโรคร้ายทารุณอันทำให้ผู้ร้องไม่สามารถอยู่กับฝ่ายหนึ่งต่อไปด้วย และกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแม้แต่ละรัฐจะบัญญัติเหตุหย่าไว้ต่างกัน แต่ส่วนใหญ่มักบัญญัติให้การโรคร้ายทารุณเป็นเหตุหย่าเหตุหนึ่งเช่นกัน คล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งบัญญัติให้การทารุณร่างกายเป็นเหตุหย่าตามมาตรา 1516(3) นอกจากนั้นกฎหมายทั้งของต่างประเทศและประเทศไทยยังบัญญัติคุ้มครองคู่สมรสหากคู่ครองร้องขอได้ เช่น เกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูบุตร อาณาจักรปกครองบุตร รวมทั้งการสั่งห้ามคู่สมรสรบกวนหรือก่อกวนยุ่งยากกับอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรการทางแพ่งในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทารุณทั้งการเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด การแยกกันอยู่และการหย่าตามคำสั่งศาลทั้งของต่างประเทศและประเทศไทยโดยหลักการแล้วสามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายได้พอสมควร อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาและข้อขัดข้องตามสภาพความเป็นจริงบางประการทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่อาจคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ดังนี้

การเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดนั้น มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการกระทำละเมิดให้ใกล้เคียงที่สุด ไม่ใช่การบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิดหรือลงโทษในการกระทำความผิด จึงไม่ได้ให้ความคุ้มครองทางร่างกายสำหรับคู่สมรสที่ถูกทารุณ นอกจากนั้นในทางปฏิบัติกรียามักไม่ต้องการให้ความขัดแย้งออกมาในรูปแบบนี้และดูเป็นเรื่องแปลกที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากสามีซึ่งมีผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินร่วมกันตน ส่วนการแยกกันอยู่ชั่วคราวตามคำสั่งศาลนั้น ภริยาอาจต้องการให้สามีระงับการทารุณแต่อาจไม่ต้องการแยกกันอยู่กับสามีก็ได้ นอกจากนั้นในปัจจุบันกฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติมให้การแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเป็นเวลาเกิน 3 ปี เป็นเหตุให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ (มาตรา 1516 (4/2) ซึ่งน่าสังเกตว่ากฎหมายบัญญัติให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้มีสิทธิฟ้องหย่า ต่างกับเหตุฟ้องหย่าข้ออื่น ๆ ที่กฎหมายบัญญัติให้เฉพาะฝ่ายที่ได้รับผลร้ายหรือรับความเสียหายเป็นผู้มีสิทธิฟ้องหย่า ฉะนั้นหากหญิงที่ถูกสามีทารุณต้องการความคุ้มครองทางร่างกายและจิตใจ โดยการแยกกันอยู่กับสามีเป็นการชั่วคราว หากเกินสามปีแล้วแม้พฤติกรรมของสามียังไม่เปลี่ยนแปลงไปเหตุที่ทำให้เป็นอันตรายแก่กายและจิตใจยังคงอยู่ สามีก็มีสิทธิฟ้องหย่าได้ทั้งที่ตนเองเป็นฝ่ายผิดและหญิงอาจยังไม่ประสงค์จะหย่าร้างกับสามีก็ได้ ฉะนั้นบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงอาจปิดกั้นโอกาสที่หญิงจะขอแยกกันอยู่กับสามีเป็นการชั่วคราว และสามีที่ประสงค์จะให้มีการฟ้องหย่าก็อาจจับบทบัญญัตินี้เป็นช่องทางให้มีการฟ้องหย่ากันได้ ส่วนกรณีการหย่านั้น ก็เช่นเดียวกับการแยกกันอยู่ หญิงอาจจะไม่ประสงค์จะหย่าร้างกับสามีก็ได้ สิ่งแรกที่หญิงต้องการมักจะเป็นการให้สามีระงับการทารุณร่างกายมาก

กว่าที่จะยุติความสัมพันธ์กับสามี นอกจากนั้น ตามความเป็นจริงการหย่าร้างก็ไม่อาจกระทำได้ง่าย ๆ ทั้งเนื่องมาจากปัญหาความกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ และจิตใจ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับบุตร และการหย่าเองในบางกรณีก็ไม่ใช่ว่าการแก้ปัญหานั้นที่ดีที่สุด เพราะอาจก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมาทั้งต่อครอบครัวและสังคมส่วนรวม

ศาลครอบครัว

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายทั้งทางอาญาและทางแพ่งของประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้าย โดยกฎหมายอาญาแม้จะมีบทบัญญัติในการคุ้มครองชีวิตร่างกายแต่ก็ยังขาดความยืดหยุ่นและไม่ละเอียดอ่อนเพียงพอกับปัญหาดังกล่าว ในบางกรณีกฎหมายอาญาจึงไม่เหมาะสมกับการกระทำคามผิดในครอบครัว ส่วนกฎหมายแพ่งนั้นก็ไม่ได้มุ่งถึงการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำ หรือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำคามผิด ในทางปฏิบัติคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเพียงพอ ในต่างประเทศหลายแห่งก็เคยประสบปัญหานี้มาแล้ว จึงได้มีการคิดค้นมาตรการใหม่มาเสริมประกอบมาตรการทางอาญาและทางแพ่ง เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีกระบวนการในการดำเนินการกับปัญหาดังกล่าวด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นพิเศษ ได้แก่ 1. ให้อำนาจศาลครอบครัวพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับครอบครัวหรือการทำร้ายระหว่างคู่สมรส โดยมีกระบวนการให้ความคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้ายคือกระบวนการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวและกระบวนการประเมินข้อพิพาท กับกระบวนการเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองของศาลครอบครัว 2. บัญญัติกฎหมายเพื่อดำเนินการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะ โดยมีกระบวนการให้ความคุ้มครองอยู่ในรูปของคำสั่งศาลเรียกว่าคำสั่งคุ้มครองซึ่งโดยทั่วไปเป็นคำสั่งห้ามมิให้คู่สมรสทำร้ายร่างกาย หรือกระทำการรบกวนหรือก่อกวนยุ่งยากต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นคำสั่งขับไล่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งออกจากที่พักอาศัยของครอบครัว หากผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลก็อาจมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือเป็นความผิดอาญาในตัวเองขึ้นมาใหม่ คำสั่งคุ้มครองของศาลครอบครัวกับคำสั่งคุ้มครองรูปแบบหลังเป็นแบบเดียวกัน เพียงแต่โดยทั่วไปนั้นในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย รัฐใดที่จัดตั้งศาลครอบครัว และให้อำนาจศาลครอบครัวพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับครอบครัว ศาลครอบครัวก็จะมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครอง แต่ในรัฐใดที่ไม่มีศาลครอบครัวก็จะมีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองออกมาโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ศาลครอบครัวมีลักษณะเด่นที่มีกระบวนการอื่น ๆ เป็นพิเศษนอกเหนือจาก

การออกคำสั่งคุ้มครองทางแพ่ง จึงจะขอล่าวถึงเฉพาะมาตรการของศาลครอบครัวในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้าย และจะกล่าวถึงคำสั่งคุ้มครองไปด้วยพร้อมกัน

ศาลครอบครัวมีประโยชน์ในแง่ที่เป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อดำเนินการกับปัญหาครอบครัวโดยเฉพาะ และมีกระบวนการพิเศษเพื่อหาทางไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้สามีภริยากลับคืนดีกัน เพื่อรักษาความสัมพันธ์ของสามีภริยาไว้ด้วยวิธีการอันนุ่มนวลและระงับข้อพิพาททั้งหลายโดยสันติวิธี โดยมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาครอบครัวเป็นอย่างดี และมีความชำนาญในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา และมีพนักงานสังคมสงเคราะห์ แพทย์ และจิตแพทย์ประจำศาล เพื่อสืบเสาะความเป็นไปที่แท้จริงภายในครอบครัวแล้วรายงานให้ศาลทราบพร้อมกับให้คำแนะนำแก่ศาล ซึ่งศาลจะได้หาทางเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่การระงับข้อพิพาทของครอบครัวต่อไป

ความเป็นมาของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลครอบครัวพิจารณาพิพากษา คดีการทำร้ายในครอบครัว เกิดจากการตระหนักว่า การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของคู่สมรสในบางกรณีมิได้เกิดจากความประสงค์จะให้ลงโทษผู้กระทำผิด แต่อาจต้องการเพียงการปรับปรุงหรือแก้ไขความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อขอความช่วยเหลือหรือแก้ไขความขัดแย้งภายในครอบครัว หรือเพื่อให้ผู้กระทำผิดระงับการทำร้าย¹² ศาลครอบครัวมีลักษณะเฉพาะและมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากศาลธรรมดา และมีได้จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีโดยมีความประสงค์จะลงโทษ แต่เพื่อให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือคู่สมรส เพื่อสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรส โดยมีการพิจารณาคดีที่เป็น การลับมีความเห็นอกเห็นใจ ศาลครอบครัวทั้งของประเทศสหรัฐอเมริกาบางรัฐเช่น นิวยอร์ก และออสเตรเลีย มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการทำร้ายระหว่างคู่สมรส โดยมีกระบวนการให้ความช่วยเหลือคู่ความทั้งโดยการทำคำปรึกษากับคู่ความที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวรวมทั้งกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสามีภริยา ซึ่งแม้สิทธิในการฟ้องร้องยังไม่เกิดขึ้น ก็มาขอคำปรึกษาแนะนำและเรียกอีกฝ่ายหนึ่งมาเจรจาได้แล้ว ซึ่งหมายความว่าเพียงแต่คาดว่าอีกฝ่ายจะประพฤติผิดจากที่ควรประพฤติปฏิบัติก็มาศาลได้ เพื่อช่วยขจัดปัญหาของครอบครัวตั้งแต่เริ่มแรกที่มีข้อบาดหมางเล็ก ๆ น้อย ๆ มิให้ลุกลามไปถึงปัญหาใหญ่ที่จะต้องแตกร้างกันในภายภาค

¹²Wadlington, Walter, Cases and other Materials on Domestic Relation (New York: The Foundation Press, 1978) p.334.

หน้า นอกจากนั้นยังมีกระบวนการในการคุ้มครองคู่ความในรูปแบบของคำสั่งคุ้มครองซึ่งมีลักษณะสำคัญคือเป็นคำสั่งศาลห้ามหรือระงับการกระทำใด ๆ ของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งจะยังผลให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายของผู้ร้อง และคำสั่งอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ความคุ้มครองทั้งทางร่างกายและทางเศรษฐกิจของผู้ร้อง หากผู้กระทำผิดละเมิดคำสั่งตามกฎหมายนิวยอร์ก ถือว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและความผิดอาญาขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้ร้องจะเลือกดำเนินคดีในความผิดก็ได้ แต่ในออสเตรเลีย การละเมิดคำสั่งของศาลครอบครัวเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ศาลครอบครัวของนิวยอร์กมีกระบวนการพิเศษในการดำเนินการกับการทำร้ายระหว่างสามีภริยาได้อย่างกว้างขวางมากกว่าศาลครอบครัวของออสเตรเลีย เช่น กรณีคำสั่งคุ้มครองหากคู่สมรสที่ถูกทำร้ายขอคำสั่งคุ้มครองจากศาล เมื่อพยานหลักฐานมีน้ำหนักเพียงพอว่าจำเลยทำร้ายร่างกายผู้ร้อง ศาลก็มีอำนาจกว้างขวางที่จะสั่งตามที่เห็นสมควร เช่น สั่งคุมประพฤติจำเลยสั่งให้จำเลยเข้ารับการบำบัดทางจิตหรือออกคำสั่งคุ้มครอง แต่วิธีการที่ศาลใช้มากที่สุดก็คือการออกคำสั่งคุ้มครองโดยศาลออกกำหนดเงื่อนไขของความประพฤติที่สมควรใด ๆ ก็ได้ ขณะที่ศาลครอบครัวของออสเตรเลีย นอกเหนือจากกระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัวแล้ว ศาลมีกระบวนการคุ้มครองคู่สมรสเฉพาะการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคล (personal protection) เท่านั้น

กระบวนการของศาลครอบครัวเกี่ยวกับปัญหาการทำร้ายในครอบครัว ทั้งการประณอมข้อพิพาทและการออกคำสั่งคุ้มครอง เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้ายที่ไม่ต้องการทางเยียววามันุหาโดยกระบวนการทางอาญาได้เป็นอย่างดี เพราะกระบวนการประณอมข้อพิพาทหรือการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวที่ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวอาจช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคู่ความ จัดข้อบาดหมางความไม่เข้าใจกันที่นำไปสู่การใช้กำลังทำร้ายกันได้ เพราะการให้คำปรึกษาเปิดโอกาสให้คู่สมรสพยายามทำความเข้าใจความตกลงพูดคุยกันร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาครอบครัว และให้คำปรึกษาแนะนำเท่านั้นที่จะเป็นไปได้ อาจทำให้มีการปรับปรุงชีวิตครอบครัวที่ดีขึ้น อันเป็นผลดีกับครอบครัวในระยะยาว นอกจากนั้นกระบวนการเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองของศาลครอบครัวซึ่งให้อำนาจคู่สมรสที่ถูกทำร้าย ยื่นคำร้องขอคำสั่งคุ้มครองโดยมีมาตรฐานการพิสูจน์ทางแพ่ง คือหลักพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากกว่า (Preponderance of evidence) เป็นประโยชน์ในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้าย เนื่องจากทำให้การร้องขอคำสั่งง่ายกว่าการพิสูจน์ความผิดในทางอาญาซึ่งใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากความสงสัยตามสมควรดังกล่าวแล้วว่าการกระทำความผิดระหว่างสามีภริยามักเกิดขึ้นในครอบครัวจึงไม่มีพยานที่รู้เห็นการกระทำความผิดนอกจากผู้เสียหายหรือบุตร การพิสูจน์ความผิดในทางอาญาจึงเป็นไปได้ยาก

ดังนั้นในกรณีที่ยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดในทางอาญา คู่ความก็อาจร้องขอคำสั่งคุ้มครองแทนการดำเนินคดีอาญาได้ นอกจากนั้นกระบวนการของศาลครอบครัวโดยปกติจะรวดเร็วว่าการดำเนินคดีในศาลอาญา ศาลอาจออกคำสั่งโดยไม่ชักช้า กรณีจำเป็นก็ยื่นคำขอฝ่ายเดียวได้ นอกจากนั้น การเยียวยาของศาลครอบครัวเป็นกระบวนการทางแพ่ง ซึ่งหลีกเลี่ยงการลงโทษผู้กระทำผิดและขณะเดียวกันให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย รวมทั้งให้การบำบัดเยียวยาผู้กระทำผิดในกรณีที่เหมาะสม โดยไม่ใช้กระบวนการทางอาญา คำสั่งคุ้มครองจึงไม่ทำให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบบางอย่างเหมือนกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะการออกคำสั่งจะไม่กระทบกับการทำงานของผู้กระทำผิด จึงไม่ทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อนจากปัญหาทางเศรษฐกิจและไม่ทำให้ครอบครัวแตกสลาย นอกจากนั้น คำสั่งคุ้มครองยังเป็นคำเตือนว่าผู้กระทำความผิดจะต้องไม่กระทำความผิดนี้อีก มิฉะนั้นจะถูกลงโทษ แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่า รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องโดยให้ความคุ้มครองผู้ที่ถูกทำร้ายในครอบครัว และการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ คำสั่งให้คุ้มครองจึงเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายนอกเหนือจากกระบวนการทางอาญาหรือทางแพ่งอื่น ๆ

สำหรับประเทศไทยนั้น ในปัจจุบันมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 เพื่อให้คดีครอบครัวได้รับการพิจารณาในศาลที่มีวิธีพิจารณาเป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดา ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีครอบครัว เฉพาะคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาล หรือกระทำกราดใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 11(3)) ศาลครอบครัวไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหรือคดีการทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรส ฉะนั้นคู่สมรสที่ถูกทำร้ายจึงมีอำนาจนำคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาล การฟ้องหย่ามาฟ้องร้องยังศาลครอบครัวได้ ซึ่งในการดำเนินคดีครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 108 มีหลักการว่าการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว จำเป็นต้องพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมกันในข้อพิพาท โดยการประนีประนอมในคดีครอบครัว ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมที่ศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกันหรือมอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความประนีประนอมกันก็ได้ ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์กับคู่สมรสที่ถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งดำเนินคดีแพ่งในศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้เพราะสาเหตุที่ก่อให้เกิด

การใช้กำลังทำร้ายกันบางกรณี อาจเกิดจากข้อขัดแย้งของกลุ่มความ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพสังคม ทางการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ และบางครั้งก็เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นปัญหาทางการแพทย์ และการกระทำอาจจะเกิดต่อเนื่องกันเพราะความสัมพันธ์ทั้งทางอารมณ์และจิตใจที่ใกล้ชิดของกลุ่มความ ฉะนั้นศาลครอบครัวซึ่งมีเครื่องมือดำเนินงานเป็นพิเศษเกี่ยวกับปัญหานี้ โดยเฉพาะ มีผู้พิพากษาและบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจในปัญหาครอบครัว ก็อาจช่วยสามีภริยาจัดข้อบาดหมางกัน โดยการบำบัดเยียวยาของหน่วยงานทางสังคมและการแพทย์ของศาลครอบครัวซึ่งอาจนำไปสู่การยุติปัญหาการทำร้ายกันซึ่งอาจป้องกันมิให้มีการกระทำซ้ำหรือกระทำรุนแรงยิ่งกว่าเดิมอย่างการดำเนินคดีในศาลอาญา

อย่างไรก็ตามสำหรับคดีละเมิดระหว่างคู่สมรสนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะอยู่ในอำนาจของศาลครอบครัว เพราะคดีละเมิดเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่ในบรรพ 1 มิใช่คดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวตามบรรพ 5 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้กว้างขวางขึ้น โดยให้มีอำนาจเหนือคดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งหมดก็จะเป็นประโยชน์แก่คู่ความและครอบครัว เช่น หากหญิงที่ถูกสามีทำร้ายต้องการร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้แยกกันอยู่กับสามีชั่วคราว และขณะเดียวกันก็ต้องการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากสามีด้วย หากได้ฟ้องไปพร้อมกันในศาลครอบครัวก็จะเป็นการสะดวกและรวดเร็วมากกว่าต้องแยกการดำเนินคดีขอแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลในศาลเยาวชนและครอบครัว และต้องฟ้องร้องคดีละเมิดกับกับสามีทางศาลแพ่ง ทั้งที่คดีดังกล่าวก็เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในครอบครัวเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นในการดำเนินคดีแยกกันอยู่ หรือการหย่าในศาลเยาวชนและครอบครัวแม้ศาลจะมีอำนาจสั่งการใดๆ ที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองคู่สมรสดังกล่าวมาแล้ว เช่น สั่งคุ้มครองชั่วคราวห้ามคู่สมรสทำร้ายหรือรบกวนก่อนความยุ่งยากกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในระหว่างการพิจารณาคดี หรือในระหว่างที่คู่สมรสแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาล พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ก็มิได้ให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติ ควบคุมและสอดส่องความประพฤติคู่สมรสเช่นเดียวกับที่ให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติดูหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควบคุมและสอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชน ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เยาว์ในคดีแพ่งตามมาตรา 43 ผู้เขียนเห็นว่าหากให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติดูหน้าที่คอยควบคุมและสอดส่องความประพฤติของผู้ทำร้ายคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในระหว่างที่ศาลมีคำสั่งห้ามคู่สมรสทำร้ายร่างกายหรือรบกวนหรือก่อความยุ่งยากในระหว่างการพิจารณาคดีแยกกันอยู่หรือการหย่า หรือในระหว่างที่คู่สมรส

แยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลก็จะเป็นการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตร่างกายของกลุ่มสมรสที่ถูกทำร้ายได้ผลดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นแม้ศาลเยาวชนและครอบครัว ในปัจจุบันจะเป็นประโยชน์กับคู่สมรสที่ถูกทำร้าย ซึ่งได้ดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวตามมาตรา 11(3) แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้ายได้จำกัด เพราะศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีก็ต่อเมื่อคู่สมรสได้ดำเนินการฟ้องหย่าหรือการแยกกันอยู่เท่านั้น และมีอำนาจสั่งคุ้มครองห้ามคู่สมรสทำร้ายหรือรบกวนหรือก่อความยุ่งยากต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก็ต่อเมื่ออยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีดังกล่าว หรืออยู่ในระหว่างการแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเท่านั้น และกระบวนการประนอมข้อพิพาทของศาลครอบครัวก็อาจไม่เหมาะสมกับปัญหาการทำร้ายร่างกายในบางกรณีก็ได้

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าหากเพิ่มเติมให้ศาลครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหรือการทำร้ายกันระหว่างคู่สมรสได้ด้วยตามหลักการประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้อำนาจศาลดำเนินการกับปัญหาได้อย่างกว้างขวางให้เหมาะสมกับกรณี โดยคำนึงถึงการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้าย ประกอบกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ยุติความแตกร้างในครอบครัว และในบางกรณีก็ให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดไปพร้อมกัน ก็จะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกทำร้ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะควรมีกระบวนการเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองอย่างของศาลครอบครัวนิวเจอร์ซีย์ ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองทางร่างกายและ เศรษฐกิจของคู่สมรสได้เป็นอย่างดี เพราะศาลมีอำนาจกว้างขวางในการดำเนินการกับปัญหา เพื่อให้เหมาะสมกับกรณีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนั้นกระบวนการให้คำปรึกษาหรือประนอมข้อพิพาทระหว่างสามีภริยา กับกระบวนการในการพิจารณาพิพากษาคดี เกี่ยวกับการทำร้ายระหว่างคู่สมรสในศาลควร เป็นสิทธิที่ผู้เสียหายจะเลือกได้ว่าตนต้องการการเยียวยาแบบใด คู่สมรสที่มาร้องขอความคุ้มครองจากศาลครอบครัวในปัญหาดังกล่าว จึงควรสามารถเลือกที่จะยื่นคำร้องขอกระบวนการประนอมข้อพิพาทจากหน่วยงานประนอมข้อพิพาทของศาลครอบครัว หรือยื่นคำร้องขอพิจารณาคดีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายในศาลได้เลยโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการประนอมข้อพิพาทของหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ก่อน เพื่อมิให้หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ปิดกั้นหรือขัดขวางโอกาสที่คู่ควรจะร้องขอกระบวนการพิจารณาคดีในศาล

แม้ว่าการให้อำนาจศาลครอบครัวสามารถพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวนอกเหนือจากเป็นความผิดอาญา จะมีประโยชน์หลายประการ แต่ในขณะเดียวกันการให้อำนาจศาลครอบครัวดำเนินการกับคดีอาญาก็มีผลเสียบางประการ เนื่อง

จากการแยกการฟ้องร้องทางอาญาเกี่ยวกับครอบครัวออกจากศาลอาญาธรรมดา ทำให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาปฏิบัติต่อความผิดประเภทนี้แตกต่างจากความคิดอาญาอื่น ๆ นอกจากนั้น โดยทั่วไปบรรยากาศของศาลครอบครัวที่เป็นทางการน้อยและมีความเป็นกันเองมากกว่า ศาลธรรมดาเท่ากับเน้นความแตกต่างในการแยกความผิดอาญาในครอบครัวออกจากอาญากรรมอื่น และทำให้เห็นว่าความผิดประเภทนี้ได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเข้มงวดน้อยกว่าความผิดอื่น ยิ่งกว่านั้นศาลครอบครัวก็อาจไม่เหมาะสมกับปัญหาการทำร้ายคู่สมรสในบางกรณี เช่น ลักษณะ ความผิดร้ายแรง มีประวัติการทำร้ายต่อเนื่องกันมานาน ความเสี่ยงต่ออันตรายของคู่สมรส เป็นต้น ฉะนั้นคู่สมรสจึงควรมีสิทธิเลือกเช่นกันว่า ต้องการทางเยียวยาในแบบใด โดยคำนึงถึง ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ศาลครอบครัวจึงควรมีอำนาจซ้อนกับศาลอาญาคดีความผิดในครอบครัว ไม่ควรรีให้ศาลครอบครัวเท่านั้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีดังกล่าว แต่เมื่อผู้ร้องเลือก ดำเนินคดีในศาลใดแล้ว ก็ควรมีผลผูกมัดโรงพักหรือผู้ร้องมิให้ดำเนินคดีใดๆ ในศาลอื่นในความผิด เดียวกันนั้นอีก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย